

A murit Marin Preda?

(prima publicare în „Curentul“ din München, anul LII nr. 5935, iunie 1980, pag. 1)

Mărin a lu' Tudor Călărașu. Director la *Cartea Românească*. Pentru cin vrea să îl redescopere îmbălsămat în cadrul pompos al dezvoltării literaturii noastre din ultimele decenii, va ajunge pentru început o lectură atentă a prezentărilor din cele două ediții ale *Dicționarul de literatură română contemporană*¹. Deja diferențele (în parte, delicioase) dintre aceste două reprezentări documentează, în ce măsură este retușabilă imaginea unui autor și a unei opere în numai câțiva ani. Ce se va scrie despre Marin Preda în, să zicem, zece ani? Care ar fi pericolul? Ar fi în defavoarea unui mare romancier, să i se exagereze meritele, să i se construiască un soclu artificial, pentru ca apoi să apară în ochii posterității ca fiind trivial, atunci când se va fi scris mai mult și mai exact despre condiția unui autor autentic în România dintre 1948 și 1980. Exagerările vin și vor veni, pozitive sau negative și din toate direcțiile. Autorul, între timp decedat², nu mai poate fi apărat decât de opera sa, sau de o istorie pleneră a timpului, în care tovarășul director de editură s-a încleiat cu o tenacitate țărănească în acest șir domol, deschis de Nicolae Filimon sau poate chiar de veșnicul pelegrin mioritic.

Sper și îmi doresc, ca într-o bună zi, întregul veșmânt de hârtie, care ne-a rămas de la acest catâr citadinizat, să poată fi la îndemâna oricui! Vom descoperi o perspectivă interesantă asupra epocii, în care acest artist a fost obligat să se adapteze unei politici literare prin excelență aliterară, pe care, de altminteri, a legitimat-o indirect, prin talent și o muncă asiduă. O situație paradoxală. Vom putea compara opera cu presiunile și sancțiunile administrative din anii cincizeci. Camil Petrescu a avut intuiția de a-și sigila o serie de idei în catacombele Vaticanului, odată puse pe hârtie. A găsit oare Marin Preda, la rândul lui, cotloanele boltite, dincolo de acele străfunduri ale lui Ilie Moromete, care să-i lumineze e acei, care vor fi în viitor obligați să-i citească cărțile, ca pe cele ale unui clasic, lucru care poate decima sistematic substanța vioi-vitală a prozei lui? Ceea ce afirma, patetic, în conferințe ținute în fața studenților de la filologie la Universitate, ceea ce tematizase literar, va fi și așa, în câteva decenii, un fapt împlinit. Românii vor trăi fără sat, vor fi copii șterse ale unui *mare singuratic*, iar încercarea de a construi tocmai aici o posibilă punte cu Europa occidentală (printr-o traducere în franceză) a eșuat, obligându-l pe romancier să rămână numai al nostru. Va reuși cineva în viitor să separe cu exactitate trivialul de autentic, într-un roman făcut la comandă, cum e *Delirul*? Se va restructura, dincolo de tangențele necesare, opera literară ca un organism de sine stătător, marcând un sistem

1 Editat de Marian Popa, București, Editura Albatros 1977, ediția II. 1977.

2 Această încercare de necrolog îi aduce un omagiu, după moartea sa neașteptată și contradictorie, la Casa de Creație din Sinaia, în luna mai 1980.

util de referință, la fel cum se impuseseră, la vremea lor, Rebreanu, Camil Petrescu sau Sadoveanu cotele valorice, de care a depins dezvoltarea ulterioară a prozei românești? Întrebările se înmulțesc, citindu-l. Citez: „*Ce să scriu despre generația mea împrăștiată, prinsă de valurile istoriei și a cărei soartă îmi scapă?, mă întrebam în fața mesei mele de scris la Sinaia, în acea iarnă bogată de zăpadă a anului '49. Să scriu despre un tânăr care își caută un drum, singur în marele oraș și ne cunoscând pe nimeni?*”³.

Ar fi fost frumos să fi avut un Marin Preda octogenar. Dar și așa, conflictele viitoare dintre generații (nu numai de scriitori) vor profita, câtă vreme nu va fi ciuntită schematic complexitatea introdusă la noi cu vervă țărănească de Marin Preda. A fost înhumat la cimitirul Belu, miercuri 21 mai, la amiază.

P.S. Pentru varianta digitală, autorul a corectat greșelile de tipar și o serie formulări nu tocmai reușite. (Heidelberg, februarie 2019)

3 Marin Preda, *Viața ca o pradă*, București 1977, pag. 241.